

Nošnja materiala za Pogačnikov dom leta 1948/49

VSİ POVOJNI PREDSEDNIKI

Najlepše praznovanje 100-letnice bo ob temeljiti prenovi Roblekovega doma v mesecu juliju. Po skoraj 50 letih je bilo to nujno. Poglobili so cisterno za vodo, uredili vodovodno napeljavo, zamenjali dotrajana okna in vrata, uredili drvarnico. Najtežje, pa tudi najbolj zamudno delo je bila popolna obnova fasade in izolacija celotne kočje, ki je dosedaj ni bilo. Spomladi bodo zgradili še nove sanitarije in uredili okolico doma. Prav je, da pri tem omenimo požrtvovalnega gospodarja **Jožeta Marolta**, ki z **Jankom Potočnikom** in stalno ekipo ljudi neumorno delajo vse konce tedna.

Nič manj ne skrbijo člani za drugi dve postojanki. Pogačnikov dom je v skrbnih rokah gospodarja **Srečka Polanca**, njegova desna roka pa so **Stane Jereb**, **Simon Eržen** in **Viktor Kravanja**.

Za Roblekovim domom čaka obnove Valvasorjev dom. Predbetonirali so temelje, urediti bo treba nove sanitarije in umivalnice ter drvarnico. Zaradi lahke dostopnosti do doma bi v domu lahko v vseh letnih časih imeli različne tečaje, seminarje in šole v naravi.

In kdo je predsednikoval društvu po letu 1945?

- 1945 — 1953 **Pavel Olip**
 1954 — 1957 **Božo Černe**
 1957 — 1959 **Franc Prešeren**
 1960 — 1965 **Pavel Olip**
 1965 — 1966 **Almir Kostanjšek**
 1967 — 1970 **Pavel Olip**
 1970 — 1976 **Miha Finžgar**
 1977 — 1980 **Janez Pretnar**
 1981 — 1983 **Joža Smolej**
 1984 — 1987 **Miha Finžgar**
 1988 — **Meta Rutar-Piber**.

Janez Mrak, **Vinko Glažar**, **Mara Žnidar** in **Liza Torkar** so društvu zvesti že 60, 70 let. Najstarejši član je **Janez Mrak**, tudi častni član društva s svojimi skoraj 95. leti. Častna člana sta tudi **Miha Finžgar** in **Franc Meze**.

Lahko bi naštel še dolgo vrsto imen ljudi, ki so v povojnem času delovali in pomagali v društvu. Hvaležni smo jim za vsak kamenček, ki so ga vložili v mozaik, čeprav ta mozaik s stoletnico še ni končan.

Kako pa naprej? Prizadevali si bomo dobro in pametno gospodariti, vzdrževati in oskrbovati naše postojanke, odseki bodo nadaljevali delo z načrtovanimi programi. Predvsem pa bo treba vzgajati in v delo uvajati mlajše, da bodo sposobni prevzeti in nadaljevati zahtevno delo v dobro našega društva in planinstva ter poznejšim rodovom ohranjevati naravne lepote naših gora.

ŠE ENKRAT O HUDI NESREČI NA KOŠUTNIKOVM TURNU

NOJEVSKO TIŠČANJE GLAVE V PESEK

SILVO KRISTAN

Za osvežitev spomina moramo pripoved začeti s podatkom, da je eno od ljubljanskih planinskih društev 11. junija 1988 organiziralo izlet z avstrijske strani na Košutnikov turn v Karavankah. Izlet se je končal tragično: tri osebe so se smrtno ponesrečile, dve pa sta bili huje poškodovani. Nesrečo štejemo za eno od najhujših, ki se je kdajkoli zgodila na kakšnem društvenem izletu. Še danes se sprašujemo, kako je mogoče, da se na organiziranem društvenem izletu zgodi takšna tragedija. O primeru je Planinski vestnik že pisal (1988/6 in 1990/12), očitno pa takrat še niso bile znane vse podrobnosti, pa tudi vloga društva, ki je izlet organiziralo, še ni bila ocenjena. Danes so vse okoliščine že veliko bolj dorečene, zato je prav, da se o primeru še enkrat piše. Predvsem zato, da se kaj takšnega ne bi nikdar več zgodilo.

VODNIKOM V RAZMISLEK IN OPOMIN

Natančna razčlenitev izleta je pokazala celo vrsto napak, ki si jih noben vodnik in nobeno društvo ne bi smela dovoliti. Ker se na napakah učimo, naštejmo spodrs-ljaje s tega ponesrečenega izleta.

1. Izlet s severa na 2100 metrov visoki Košutnikov turn v začetku meseca junija je za izredno heterogeno skupino ljubiteljev gora **terminsko neustrezno načrtovan**. Severna, pa tudi vzhodna in zahodna pobočja visokogorja so v tem času še precej zasnežena, še vedno se otrasa od zime zrahljano kamenje, pa tudi varovala na zavarovanih stezah so največkrat še od zime poškodovana. Tudi sicer izlete z 8 do 10 urami hoje navadno načrtujemo sredi ali na koncu sezone, ko smo telesno že veliko bolje utrjeni.

2. **Razpis izleta je bil pomanjkljiv**. Udeleženci niso bili opozorjeni na opremo, ki je v spomladanskih

razmerah na zahtevnih in zelo zahtevnih poteh, še posebno pa na snežiščih nujno potrebna. Razpis je celo zavajal, ker je obljubljal izlet srednje težavnostne stopnje, čeprav vzpon po severnem ostenju Košutnikovega turna po naši klasifikaciji šteje med zahtevne oziroma zelo zahtevne. V Klínarjevem vodniku Karavanke je pot označena kot prava »via ferrata« in gorniki vemo, kaj to pomeni. V navodilih udeležencem izleta ni bilo opozorila, da je na poti treba računati tudi s snežišči in da pot za vrto glave ni primerna.

Utemeljeno je mogoče domnevati, da bi vse navedene informacije učinkovale tako, da bi se za izlet prijaviли res samo tisti, ki se čutijo sposobni, ki imajo zahtevnejšo opremo in jo znajo uporabljati.

3. Vodnik, ki je vodil ta izlet, tega pogorja ni poznal, čeprav eno od temeljnih vodniških pravil zahteva, da vodimo samo tam, kjer smo sami že bili. Odgovoren vodnik zavrne vodstvo izleta po neznanem območju ali pa neposredno pred izletom sam prehodi isto pot.

4. Vodnik, ki je vodil ta izlet, je na vodniškem tečaju dobil licenco za vodenje lahkih tur, Košutnikov turn pa je daleč od tega. Vodnik torej ni bil usposobljen voditi zahtevnejših tur in tudi ni imel takšnega dovoljenja. Odgovoren vodnik zavrne vodenje izleta, ki po težavnosti presega kategorijo, ki jo je dobil na izobraževalnem tečaju.

5. Izleta z enim samim vodnikom se je udeležilo 56 oseb (!), čeprav bi po Pravilniku o planinskih vodnikih takšno skupino moralo spremljati najmanj 4 do 5 vodnikov. Ker je razpis za ta izlet predvideval delitev na dve skupini, je bilo torej že od vsega začetka jasno, da bo ena skupina ostala brez vodnika. Tako je bilo že pri načrtovanju izleta kršeno vodniško načelo, ki zahteva »stalen nadzor nad slehernim udeležencem«. Odgovoren vodnik zavrne izlet s tolikšnim številom udeležencev.

6. Vzpon na Košutnikov turn je bil tudi časovno neustrezno načrtovan. Za zahtevne in dolge izlete velja namreč pravilo, da je treba zgodaj na pot in večji del poti opraviti do poldneva. To velja še posebno takrat, kadar med potjo ni koč ali drugih zavetišč. Zmehčan popoldanski sneg, ki povečuje verjetnost zdrs, in verjetnost popoldanskega poslabšanja vremena sta najmočnejša argumenta za takšno taktiko pohoda. Prav tako je treba imeti tudi rezervo časa za primer izgube orientacije ali nezgode.

Tura na Košutnikov turn traja osem in več ur, skupina pa se je odpeljala iz Ljubljane po 6. uri zjutraj in nato med potjo še nakupovala, tako da so se prvi udeleženci začeli vzpenjati po zahtevni poti proti Košutnikovemu turnu šele po 10. uri.

V našem primeru se je izkazalo, da je prav zmehčan sneg verjetno bistveno prispeval k nesreči. Sredi popoldneva, ko bi ob pravilni taktiki pohoda udeleženci morali že biti v dolini, pa jih je doletela še nevihta.

7. Vodnik tega izleta ni obvladoval skupine. Udeleženci so mu uhajali, skupina je bila razpuščena, udeleženci so odhajali v steno vsak zase brez reda,

brez navodil, brez zadnjega pregleda opreme. Končno pa je vodnik še opustil vodenje skupine, ki je šla po zahtevni in zelo zahtevni poti na vrh Košutnikovega turna, in se pridružil skupini, ki se je odločila za lahko in krajšo pot. V skupini, ki je bila prepuščena sama sebi, je pozneje prišlo do tragedije. Vodnik tudi ni vedel za številčno stanje tistih, ki so šli na vrh Košutnikovega turna. Za dve osebi so šele na zbirnem mestu ugotovili, da manjkata. V zmešnjavi in neredu nekateri udeleženci niti niso vedeli, da gredo v zahtevno plezalno smer, ker so pač hiteli za tistimi, ki so jih videli pred seboj. Mnogi sploh niso vedeli, da so brez vodnika. Šele na vrhu so ugotavljali, da so sami, brez vodstva. Utemeljeno je mogoče domnevati, da do tragedije ne bi prišlo, če bi skupino vodil ustrezen vodnik.

Vodnikovih napak kar mrgoli. Poglejmo nekatere večje spodrseljaje, ki niso v skladu z ustaljeno vodniško teorijo in prakso:

a/ Udeleženci, ki so se odločili za zahtevnejšo pot, bi morali natančno vedeti, kakšna je ta pot.

b/ Preden sta se dve skupini razšli, bi vodnik moral zbrati vse udeležence in jim dati jasna navodila. Nihče ne bi smel oditi, dokler ta posvet ne bi bil končan.

c/ Natančno bi bilo treba ugotoviti številčno stanje obeh skupin.

d/ Še zadnjič bi bilo treba pregledati opremo in oceniti telesno zmogljivost udeležencev, ki so se odločili za daljšo in zahtevno pot, ter kakšnega tudi zavriniti in usmeriti na krajšo in lažjo pot.

e/ Če je že naneslo tako, da je bil prisoten samo en vodnik, bi moral spremljati skupino, ki se je odločila za zahtevnejšo pot.

Odgovoren vodnik, ki opazi in čuti, da skupine ne obvlada in ga udeleženci ne jemljejo resno, naj temeljito razmisli, kaj je vzrok za to. Če tega ne more popraviti, naj vodenje skupine opusti in naj prihodnjič vodi le sebe ali pa še kakšnega prijatelja. Vodenje manjše skupine je lažje kot vodenje večjih skupin. Vodenja in obvladovanja skupine se je treba naučiti. Marsikdo tega ne zmore. Tako kot niso vsi za vsak poklic, tako tudi spretnosti vodenja ne zmore vsak. Odgovoren vodnik se ne precenjuje.

DRUŠTVOM V RAZMISLEK IN OPOMIN

Ob vsaki gorski nesreči se moramo seveda vprašati, kolikšna je odgovornost organizatorja izleta. Nobenega dvoma ni, da je organizator izleta moralno in pravno odgovoren za uspešnost izleta, ki ga organizira. Zato mora organizator storiti vse, da se preprečijo takšni ali drugačni odkloni, predvsem pa mora zagotoviti varnost udeležencev, ki jih je vabil na svoj izlet.

V našem primeru je mogoče društvu, ki je organiziralo izlet, pripisati kar nekaj spodrseljajev. Naštejmo nekatere!

1. Vodstvo društvenega izletniškega odseka je načrtovalo izlet v neustreznem terminu.

2. Upravni odbor društva, ki sprejema program izletniškega odseka, je spregledal neustrezen termin tega izleta.

3. Vodstvo izletniškega odseka je dovolilo, da je 56 (!) udeležencev spremljal en sam vodnik. S tem je kršilo enega od poglavitnih določil Pravilnika o planinskih vodnikih.

4. Vodstvo izletniškega odseka je vodenje izleta na Košutnikov turn zaupalo vodniku, ki takšni nalogi ni bil kos. Vodnik je namreč na izobraževalnem tečaju dobil dovoljenje le za vodenje lahkih tur.

5. Udeleženci društvenih izletov so se glede vodnika, ki je vodil izlet na Košutnikov turn, že večkrat pritoževali. Prav tako so se zavzemali za bolj kakovostno vodenje društvenih izletov. Vodstvo izletniškega odseka teh pripomb ni upoštevalo. Ko so nekateri redni udeleženci društvenih izletov sami sestavili izčrpnjša navodila za izlete, jih je menda načelnik izletniškega odseka samovoljno krajšal.

6. Društvo svojih izletov ni imelo zavarovanih za primer nezgode.

SPRENEVEDANJE

Tisto, kar pri ponesrečenem izletu na Košutnikov turn najbolj preseneča in celo osuplja, pa je sprenevedanje organizatorja tega izleta in njegovo ravnanje po nesreči. Poglejmo nekaj takšnih cvetk!

1. Društvo, ki je organiziralo izlet na Košutnikov turn, se otepa odgovornosti z za lase privlečeno tezo, da je bil vodnik, ki je ta izlet vodil, le vodja potovanja in zato ni odgovoren za tisto, kar se je na gori dogajalo. Statut Planinske zveze Slovenije je glede tega popolnoma jasn. V 4. členu je rečeno, da društva »organizirajo vodništvo z namenom, da vodijo po gorah le usposobljeni vodniki«. V svojem sprenevedanju društvo celo prezre 5. člen svojih lastnih društvenih pravil, kjer je rečeno, da društvo »skrbi za varnost planincev v gorah, s poukom in vzgojo planincev preprečuje nesreče...«

Najgloblja jama Albanije

Jamarska odprava iz Sofije in Plevna v Bolgariji, ki je štela 22 članov, je nadaljevala raziskave v jami Cilico v Albanskih Alpah. Prvič so to jamo raziskovali maja leta 1993 in so jo deloma pregledali do globine 390 metrov. Pozneje so bolgarski jamarji, ki jih je vodil **Veselin Mustakov**, v vasi Boga postavili svoj bazni tabor in se tako pripravili na daljša raziskovanja. Med 40-urnim spustom in bivanjem v jami so priplezali do globine 505 metrov, kjer jih je ustavil zagozden skalni blok. Na nesrečo je poleg tega izredno močno neurje podrl njihov bazni tabor in tabor v jami, zaradi česar je bilo delo v jami popolnoma onemogočeno. Posebna skupina jamarjev je dotlej odkrite dele jame že kartirala.

Med navpičnimi brezni v tej jami so tri še posebno globoka: 90, 92 in 100 metrov.

Trenutno je to najgloblji jamski sistem v Albaniji. Bolgarski speleologi upajo, da bodo raziskovanja lahko nadaljevali letošnje poletje.

Józef Nyka

2. Organizator nesrečnega izleta se brani z nenavadno tezo, da društvo ni odgovorno za varnost na društvenih izletih, ker hodi vsak udeleženec na lastno odgovornost. Tudi to nenavno gledanje na društveno izletniško dejavnost je v nasprotju z ustaljenim pojmovanjem o vodništvu in v nasprotju z vsemi listinami planinske organizacije, ki govorijo o vodniški dejavnosti. Na vseh izobraževalnih tečajih ima tema o moralni in pravni odgovornosti vodnikov posebno mesto. O moralni in pravni odgovornosti vodnikov je že večkrat pisal tudi Planinski vestnik. Ali je mogoče, da planinsko društvo o tem nič ne ve? Ali pa gre zgolj za nečastno sprenevedanje, ki ga ni mogoče uskladiti s častnim kodeksom slovenskih planincev.

3. Osupljiv je izgovor organizatorja tega izleta, da so bili vsi udeleženci »člani tega društva in se zato odgovornost ne prenaša na druge osebe« (t. j. na vodnika izleta ali na društvo, op. S. K.). Takšno sprenevedanje je mogoče razumeti tudi takole: za »svoje« ni treba skrbeti za varnost, za »tuje« pa bi poskrbeli. Nenavadna logika!

Marsikdo se včlani v planinsko društvo in se udeležuje njegovih izletov prav zato, ker je mogoče tam pričakovati potrebno strokovnost in večjo varnost.

Seveda je res, da odgovornost posameznega udeleženca društvenega izleta ni izključena, vendar o njej govorimo šele takrat, kadar ta ne upošteva navodil in nasvetov vodnika. Navodil in napotkov pa na Košutnikovem turnu ni bilo, ker izlet preprosto ni bil voden oziroma je bilo vodenje opuščeno in udeleženci prepuščeni sami sebi.

4. Višek organizatorjevega cinizma pa se kaže v opravičevanju nesrečnega izleta s tem, da je bil »izlet organiziran po znani in ustaljeni praksi, ki je nespremenjena vse od začetka«. Društvo torej opravičuje nesrečo s tem, da je bilo neodgovorno in tvegano vodenje, ki je v nasprotju z vsemi etičnimi in formalnimi normami, »znana in ustaljena praksa« v tem društvu že »vse od začetka«. Neverjetno!

5. Društvo opravičuje izlete, kakršen je bil na Košutnikov turn, s tem, da organizira le »cenene izlete«, ker udeleženci višjih stroškov ne bi zmogli. Takšno razmišljanje je skrajno sprevrženo: žrtve torej niso važne; važno je, da je stvar poceni. Če razmišljamo o teh dveh modelih vodenja izletov, ceneno-nekvalitetno-nevarno in dražje-kvalitetno-varno, potem je iz humanih, etičnih in tudi pravnih razlogov sprejemljiv edino drugi model. Cena mora biti vedno podrejena varnosti in nikdar narobe. Za varnost, za ohranitev zdravja in za ohranitev življenja nobena cena ni previsoka.

6. Da je mera polna, društvo poskuša breme svojega neodgovornega ravnanja in neodgovornega ravnanja svojega vodnika prevaliti na udeleženko, ki se je prijavila za ta izlet kot vsi ostali udeleženci, vendar je pred nepolnim letom opravila vodniško izobraževanje in tam dobila licenco za vodenje lažjih izletov. Pa ne samo to! Društvo vali krivdo za nesrečo kar povprek na vse udeležence, ki so šli na vrh Košutnikovega turna, ker so — ko jih je vodnik zapustil — izbrali napačno pot za

sestop. Društvo preprosto noče razumeti, da je uradna oseba tega društva opustila vodenje skupine po zahtevni in zelo zahtevni poti, ki je bila v razpisu vendar načrtovana.

BESEDO IMA ČASTNO RAZSODIŠČE

Takšno prozorno izmotavanje organizatorja meče slabo luč na društvo in na vso planinsko organizacijo. Če pa se takšnih prozornih trditev oprijemlje tudi pravni zastopnik društva, potem se zastavlja tudi vprašanje etike pravne stroke.

Še posebno pa preseneča to, da izletniški odsek društva še vedno vodi oseba, ki je odgovorna za dogajanje na Košutnikovem turnu, pa tudi predsednik društva je še vedno na svojem mestu. Nihče ni odstopil, pa čeprav je delež društva in društvene uprave pri tej tragediji več kot očitni. Sprašujemo se, koliko mrtvih bi bilo treba za odstop.

Nobena zasluga, pa če je še tako velika, ne more opravičevati neodgovornih dejanj, ki so, žal, pripeljala do tragedije.

Upati je le, da se bomo iz Košutnikovega turna marsikaj naučili.

In kaj pravi osrednja planinska organizacija o tem primeru?

Razen stališč, ki so bila izrečena za zaprtimi vrati in osvetlitve nesrečnega primera na nekaterih posvetih Planinska zveza še ni zavzela **javnega** stališča do te tragedije. Častno razsodišče Planinske zveze Slovenije o tej nesreči javno ni reklo še ničesar. Menda je navada, da nečastna dejanja najprej obravnavajo častna razsodišča društev in šele nato častno razsodišče pri osrednji zvezi, če je to potrebno. Toda v primeru, ko društveno častno razsodišče tega očitno ne namerava storiti, bi oceno tega dejanja vendarle moralo izreči Častno razsodišče Planinske zveze Slovenije. Nojevsko tiščanje glave v pesek ni na mestu.

KOLIKO LJUDI NAJ VODNIK HKRATI PELJE V GORE

ŠTEVILO UDELEŽENCEV NA IZLETIH

FRANJO KRPAČ

Na organiziranih izletih v gore je za uresničitev zastavljenih vzgojnih ciljev, še zlasti za varno osvojitve cilja izleta (vrha, koč), pomembno število udeležencev skupine ali podskupine na vodnika, ki vodi v gore oziroma sodeluje pri vodenju. Običajno se predvsem izrazito poudarja varnost udeležencev, veliko manj pa se ta problem povezuje s kvaliteto vodenja v gore, ki kot pedagoški proces celovitega oblikovanja osebnosti vodenih poteka na izletih.

Pri odločanju o številu udeležencev na vodnika lahko zaidemo v dve skrajnosti. Lahko smo na račun povečane varnosti in kvalitete število vodenih pretirano zmanjšali, s tem pa nam bo zmanjkovalo vodnikov in stroški izletov bodo previsoki, dejavnost okrnjena ali celo povsem onemogočena, marsikateri vodnik pa v zmagi, komu od prijavljenih naj zavrne udeležbo na izletu in kako naj to izvede. Druga skrajnost pa vodi praviloma v manj kvalitetno dejavnost in povečano tveganje zaradi subjektivnih dejavnikov nevarnosti v gorah.

Tako bomo iskali ravnotežje med navedenima vidikoma, pri tem pa upoštevali številne v nadaljevanju navedene in druge dejavnike.

Na izletu si prizadevamo zagotoviti glede na okoliščine in situacijo stalen nadzor nad udeleženci, nemoteno vidno in slušno komunikacijo med udeleženci in vodniki. Včasih so rekli, da imajo stvari na vajehtih, danes, da upravljamo sistem.

Pri vodenju izletov v gore vplivajo na število udeležencev na vodnika predvsem naslednji pomembnejši dejavniki: gorsko okolje, kjer se dejavnost odvija, vrsta dejavnosti, udeleženci — vodeni in vodnik(i) ter interakcija naštetih dejavnikov.

POMEMBNO JE POZNATI UDELEŽENCE

Vsi navedeni dejavniki so verjetnostni (nedeterminirani) in opredeljeni s številnimi odločujočimi sestavi-

Vodnik naj vodi tako veliko skupino, da jo bo lahko obvladoval

Foto: Igor Modic

